

Братець і сестриця

Братик узяв сестричку за руку й сказав: «Відтоді, як матуся померла, немає в нас ані на годину радості; мачуха б'є нас щодня, а коли ми до неї приходимо, вона виганяє нас від себе копняками. Годує вона нас лише залишками зі столу — черствими скоринками, і собачці під столом живе́ться куди краще: тій усе ж хоч ізрідка кине вона ласий шматочок. Боже борони, якби наша матуся про це знала! Ходімо, станемо разом блукати по білому світу».

І пішли вони, йшли цілий день луками, полями й камінням; і коли йшов дощ, сестричка примовляла: «І небо, і серця наші разом плачуть!»

Увечері прийшли вони до великого лісу й були так стомлені своєю скорботою, голодом і далекою дорогою, що залізли в дупло дерева й заснули.

Наступного ранку, коли вони прокинулись, сонце стояло вже високо на небі й гаряче пригрівало дупло. Тоді братик сказав: «Сестричко, мені пити хочеться, і якби я знав тут поблизу джерельце, я б зараз туди побіг і напився; мені здається, я чув тут неподалік дзюрчання». Він устав, узяв сестричку за руку, і вони пішли шукати джерельце.

А зла мачуха їхня була відьма й бачила, як діти пішли з дому, і сама невидимо, як усі відьми, прокралася за ними слідом і всі джерела в лісі зачарувала.

Ось і знайшли вони джерельце, яке так і сяяло, підстрибуючи на камінні, і братик уже хотів із нього напитися; проте сестриця почула, як джерельце серед плюскоту дзюрчало: «Хто з мене водиці нап'ється, у тигра обернеться! Хто з мене водиці нап'ється, у тигра обернеться!»

Тоді сестриця вигукнула: «Прошу тебе, братику, не пий, бо обернешся лютим звіром і розтерзаєш мене».

Братик не став пити, хоч і мучила його нестерпна спрага, і сказав: «Я почекаю до найближчого джерела».

Коли вони прийшли до другого джерельця, сестриця й у тому серед дзюрчання почула: «Хто з мене води нап'ється, вовком обернеться; хто з мене води нап'ється, вовком обернеться».

І крикнула сестриця братикові: «Братику, прошу тебе, не пий, бо обернешся вовком і з'їси мене».

Не став пити братик і сказав: «Я почекаю до найближчого джерела, але там уже нап'юся неодмінно, що б ти там не говорила: спрага моя надто нестерпна».

Ось прийшли вони й до третього джерела, і сестриця почула, як воно серед плюскоту дзюрчало: «Хто з мене нап'ється, диким козликом обернеться; хто з мене нап'ється, диким козликом обернеться».

Сестриця сказала: «Ах, братику, прошу тебе, не пий, бо обернешся диким козликом і втечеш від мене».

Та братик уже кинувся до джерела, нахилився до нього й ковтнув водиці, і щойно перша крапля її торкнулася його губ — він уже опинився біля джерела диким козликом.

Поплакала сестриця над зачарованим братиком, і козлик також поплакав і сидів коло неї сумний, зажурений. Нарешті сестриця сказала: «Не сумуй, милий козлику, я тебе ніколи не покину».

Тоді вона відв'язала свою позолочену підв'язку й прив'язала її козликові на шию; потім нарвала осоки й сплела з неї м'який шнурок. На цей шнурок прив'язала вона козлика й повела його далі, і все йшла та йшла вглиб лісу. І ось після довгої-предовгої дороги прийшли вони нарешті до маленької хатинки, і сестриця зазирнула всередину; хатинка виявилася порожньою, і вона подумала: «Тут можемо ми лишитися й оселитися».

Тоді набрала вона листя й моху на м'яке ліжко для козлика й кожного ранку виходила з хати й збирала для себе корінці, ягоди й горіхи, а для козлика приносила ніжної травички, яку той їв у неї з рук і був задоволений, і грався біля неї.

Увечері, втомившись, сестричка, бувало, помолиться, покладе голову козликові на спину, наче на подушечку, отак і засне. І якби тільки в братика був його колишній, людський, вигляд, жили б вони чудово.

Так і жили вони деякий час самісінькі в глушині.

Сталося, однак, так, що король тієї країни затіяв у тому лісі велике полювання.

Роздалися всюди звуки рогів, гавкіт собак, веселі крики мисливців далеко рознеслися лісом, і козлик чув усе це, і дуже йому хотілося бути при цьому. «Ах, — сказав він сестриці, — випусти ти мене подивитися на полювання. Не сидиться мені тут на місці!» — і благав її доти, доки вона не відпустила.

«Тільки гляди, — сказала вона йому, — увечері повертайся до мене, бо я від

цих лихих мисливців мушу зачинитися; а щоб я тебе впізнала, то постукачи й скажи: „Сестричко, впусти мене“, — і якщо ти так не скажеш, то й дверцят своїх тобі не відчиню».

Ось і вискочив козлик із хати, і було йому так добре, так весело на свіжому повітрі! Король і слуги помітили гарну тварину й кинулися було за ним навздогін, та ніяк не могли спіймати, і коли вже думали, що от-от він у них у руках, той стрибнув через кущ і зник.

Ледве смеркло, він прибіг до хатинки, постукав і сказав: «Сестричко, впусти мене». Тоді йому відчинили маленькі дверцята, він упірнув у хату й цілу ніч спочивав на своєму маленькому ложі.

Наступного ранку полювання продовжилося знову, і коли козлик почув звук рогів і гук егерів, він знову занепокоївся й сказав: «Сестричко, відчини мені, випусти мене». Сестричка відчинила двері й сказала: «Тільки ввечері приходь неодмінно й не забувай своїх слів».

Коли король і його егері знову побачили козлика із золотим намистом, усі вони кинулися за ним навздогін; але він виявився надзвичайно швидконогим і спритним.

Цілий день вони за ним ганялися; нарешті під вечір оточили його, і один із егерів трохи поранив його в ногу, так що він захромав і побіг уже не так швидко.

Тоді за ним слідом прокрался один із егерів аж до самої хатинки й чув, як козлик сказав: «Сестричко, впусти мене», — і бачив, як двері перед ним відчинилися й знову зачинилися.

Егер усе це добре запам'ятав, пішов до короля й розповів йому, що він бачив і що чув. Тоді король сказав: «Завтра ще пополюємо».

А сестричка страшенно перелякалася, коли побачила, що її козлик поранений. Вона змила кров із його рани, приклала до неї цілющі трави й сказала: «Лягай на своє ліжечко, милий козлику, щоб швидше одужати».

Рана була, однак, така незначна, що козлик уранці її вже й не відчував.

І коли він почув долеталі з лісу веселі звуки мисливських рогів, він сказав: «Не можу всидіти вдома, я мушу бути там; мене ж не так скоро вони спіймають».

Сестриця заплакала й стала йому говорити: «Ось вони тебе тепер уб'ють, а я тут, у лісі, одна й усіма покинена: не пущу я тебе сьогодні». — «Так я тут умру

в тебе на очах з горя! — відповів козлик. — Коли я чую звук мисливського рога, то в мене туди душа рветься!»

Тут побачила сестриця, що його не втримаєш, і з великою неохотою відчинила йому двері, і козлик, веселий і бадьорий, подався в ліс.

Король, щойно його побачив, сказав своїм єгерям: «Тепер женіться за ним слідом цілий день до самої ночі, але щоб йому ніхто ніякого зла не заподіяв».

А коли сонце зайшло, він сказав тому єгереві, що накануне стежив за козликом: «Ну, ходімо, покажи мені лісову хатинку».

Опинившись перед дверцятами, він постукав і гукнув: «Сестричко, впусти мене».

Тоді дверцята відчинилися, король увійшов у хатинку й побачив там дівчину небувалої вроди. Вона злякалася, побачивши, що увійшов не її козлик, а чоловік із золотою короною на голові. Але король лагідно подивився на неї, простягнув їй руку й сказав: «Чи не бажаєш ти поїхати зі мною до замку й стати моєю люблячою дружиною?» — «О, так! — сказала дівчина. — Але й козлик має бути зі мною — я його тут не залишу». — «Хай буде з тобою, — сказав король, — поки ти жива, хай і в нього буде всього досить».

Тим часом і козлик підійшов, і сестриця знову прив'язала його на шнурок, узяла шнурок у руки й пішла разом із козликом із лісової хатинки.

Король узяв красуню з собою на коня й повіз її до свого чудового замку, де весілля було зігране багато-пребагато, і сестричка стала королевою й довгий час жила з чоловіком у повному достатку; і за козликом усі доглядали й берегли його, і він скакав собі на волі в замковому саду.

А зла мачуха, через яку дітки пішли світом, та вже думала, що сестричку, мабуть, дикі звірі розтерзали в лісі, а братик, обернений у дикого козлика, підстрелений мисливцями.

Коли ж

вона почула, що вони такі щасливі й що їм добре живеться, то заздрість і ворожнеча знову заговорили в її серці й не давали їй спокою, і стала вона думати лише про те, як би обох їх знову зробити нещасними.

Рідна донька мачухи, дурна, як смертний гріх, та до того ще й одноока, стала докоряти своїй матері й казала: «Мені слід було б бути королевою, а не тій дівчинці». — «Сиди й мовчи, — сказала стара відьма, заспокоюючи її, — прийде час, тоді вже я скористаюся».

По минулому певного часу королева народила славного хлопчика, а король саме в той час був на полюванні...

Ось стара відьма й прийняла на себе вигляд служниці королеви, увійшла в кімнату, де лежала породілля, й сказала: «Будь ласка, ванна для вас готова, вона вам буде корисна й надасть нових сил; будь ласка, швидше, поки вода не охолонула».

Донька була в неї тут-таки під рукою; разом вони занесли ослаблену королеву в лазню й опустили її у ванну; потім міцно замкнули двері й утекли звідти. А в лазні розвели таке пекельне полум'я, що прекрасна юна королева мусила неодмінно там задихнутися.

Коли це було зроблено, стара відьма взяла свою доньку, одягла на неї чеpecь і поклала її в ліжко замість королеви. Вона надала їй і образ, і вигляд королеви, тільки як вона була крива на одне око, так і залишилася; а щоб король цього не помітив, відьмина донька мусила лежати на тому боці, на який була кривоока.

Ввечері, коли король повернувся й почув, що в нього народився син, він зрадив усім серцем і захотів підійти до ліжка й поглянути на свою милу дружину.

Тоді стара відьма поспішила крикнути: «Ради Бога, опустіть завіси, королева ще не повинна дивитися на світло, та до того ж їй потрібен спокій».

Король відійшов від ліжка й не знав, що на ньому лежала не його дружина, а інша, підставна, королева.

Опівночі, коли всі спали, нянька, яка сиділа в дитячій біля колиски й одна тільки не спала в усьому домі, побачила, що двері відчинилися й справжня королева увійшла в дитячу.

Вона вийняла дитину з колиски, поклала її на руку й дала їй напитися. Потім вона поправила йому подушечку, поклала його знову в колиску й прикрила ковдрою. Не забула вона й козлика, пішла в куток, де він лежав, і погладила його по спині.

Потім вона в глибокій тиші знову вийшла через двері, а нянька наступного ранку питала в сторожів, чи не приходив хто в замок уночі — й отримала відповідь: «Ні, ми нікого не бачили».

Так приходила вона багато ночей поспіль і ніколи при цьому не обмовилася жодним словом; нянька бачила її щоночі, але нікому не наважувалася нічого про те сказати.

По минулому певного часу королева під час свого нічного візиту заговорила й сказала:

Що, моє дитятко? Що, козлику мій?

Приду ще двічі й піду на спочинок.

Нянька не відповіла їй нічого; але коли вона зникла, нянька пішла до короля й розповіла йому все.

Король сказав: «Боже мій, що б це означало? Наступної ночі я проведу біля колиски сина».

І справді, звечора прийшов він у дитячу, й рівно опівночі знову з'явилася королева й сказала:

Що, моє дитятко? Що, козлику мій?

Приду ще раз я й піду на спочинок.

І потім стала няньчитися з дитиною, як і в попередні візити, а потім зникла. Король не наважився з нею заговорити, але не спав і наступної ночі. І знову вона повторила:

Що, моє дитятко? Що, козлику мій?

Пришла я востаннє — йду на спочинок.

Тут уже король не міг стриматися, кинувся до неї й сказав: «Ти не хто інша, як моя мила дружина». І вона відповіла: «Так, я твоя мила дружина», — і в ту саму мить з Божої милості життя повернулося до неї, і вона постала перед королем свіжа, рум'яна й здорова.

Потім вона розповіла королю про той злочин, який вчинили над нею зла відьма та її донька. Король наказав обох вести до суду, і там було винесено над ними вирок. Доньку присудили відвести в ліс, де її розтерзали дикі звірі; а відьму звели на багаття, де вона й згоріла. І коли від відьми залишився лише один попіл, дикий козлик перестав бути перевертнем і знову став юнаком; і жили братик із сестричкою нерозлучно й щасливо аж до самої своєї смерті.